

SALDIRI AMAÇLI KURULMUŞ OLAN DEVLET.

**SALDIRGAN MİLLİYETÇİLİK VE BÖLGESEL
YAYILMACILIK, MODERN ERMENİSTAN'IN ANAYASAL
TEMELLERİNE YERLEŞMİŞTİR**

Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki Karabağ savaşı 2020 yılında Ermenistan'ın tamamen yenilgiyle sona erdi. 10 Kasım 2020'de Moskova'da Dağlık Karabağ'da ateşkes ve tüm askeri operasyonların durdurulmasına ilişkin üçlü bir bildiri imzalandı. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev bu çatışmayı "tarihin bir parçası" olarak nitelendirerek Ermenistan'a bir barış anlaşması imzalamasını önerdi. **Ancak Ermeni tarafı, savaş sonrası düzenleme ile ilgili tüm anlaşmaları ihlal ederek, devlet sınırında askeri provokasyonlara** ve Güney Kafkasya'da barışı sağlamak için yapılan tüm girişimlere ters düşen açıklamalar yapmaya devam etmektedir.

Bir süre önce yayınladığım "Üçüncü" Ermenistan Cumhuriyeti'nin Acıları" başlıklı kavramsal makalemin özü şu şekilde özetlenebilir: üçüncü (Taşnak ve Sovyet'ten sonra), yani **şimdiki Ermenistan Cumhuriyeti başlangıçta miatsum fikrinin- başta Erivan ve Karabağ ve tüm Kafkasya Ermenilerinin tek bir devlet olarak birleşmesinin gerçekleştirilmesi için yaratıldı.** Ermenistan'ın askeri yenilgisi ve Karabağ'ın yeniden Azerbaycan'ın denetimine geçmesi, miatsum fikrine son vermiş ve sonuç olarak Ermeni devletinin mevcut haliyle varlığını anlamsız kılmıştır. Şimdi bu ? can çekişerek, elindeki tüm güç imkanlarını kullanarak Karabağ'ı geri almak için girişimlerde bulunuyor.

Benimle aynı fikirde olan birçok yazar, mevcut durum için bazı siyasi ve hatta öznel nedenler ve gerekçeler aramaya, bunların kimin yararına veya arkasında kimin olduğuna dair komplo teorileri oluşturmaya başladı. Ancak **Karabağ çevresindeki mevcut durumun temel nedeni siyasetten ve ona ilişkin her şeyden uzaktır ve hukuk düzleminde, daha doğrusu modern Ermeni devletinin anayasal ve yasal temellerinde yatmaktadır.** Yani, hukuk bilimi dilinde konuşacak olursak, dispozitif veya durumsal olarak değişken kategorilerden zorunluluklara, daha doğrusu temel kategorilere geçiyoruz. Ve bu zorunlulukları anlamadan, ordunun eylemlerinin veya Ermenistanlı yetkililerinin açıklamalarının mantığını anlamak imkansızdır.

Böylece, Ermenistan Cumhuriyeti Anayasası'nın giriş bölümünde, Ermeni halkının "*Ermeni devletinin temel ilkelerini ve 23 Ağustos 1990 tarihli Ermenistan'ın Bağımsızlık Bildirgesi'nde yer alan ulusal hedefleri temel alarak*" bu cumhuriyeti ilan ettiği deniliyor (2). Bu durumda, Ermenistan'ın Bağımsızlık Bildirgesi, bu belgenin 12.paragrafında doğrudan belirtildiği gibi Ermeni Anayasası için bir hukuki kaynaktır. **Ermenistan'ın Bağımsızlık Bildirgesi'nin giriş bölümünde ise, esas kaynak – Ermenistan SSC Yüksek Konseyi ve Dağlık Karabağ Ulusal Konseyi'nin 1 Aralık 1989 tarihli "Ermenistan SSC ve Dağlık Karabağ'ın yeniden birleşmesi hak-**

kında” ortak kaynak belirtilmiştir (1). Dolayısıyla bu belge aynı zamanda Ermenistan Cumhuriyeti Anayasası için de bir hukuki kaynaktır. Yani Ermenistan ve Dağlık Karabağ’ın yeniden birleşmesi, anayasal olarak da saptanmış olan Ermeni devletinin temel bir ilkesi ve ulusal bir hedeftir. Burada her şey oldukça karışık yapılmıştır: bir belge diğerine, o da üçüncüsüne atıfta bulunuyor, sonuç olarak, mahiyet kamuflle edilmiş gibi görünür, vitrinde marka bir ürün gibi durmaz, ancak aynı zamanda değişmez kalır. **Ermenistan SSC Yüksek Konseyi ile Dağlık Karabağ Ulusal Konseyinin 1 Aralık 1989 tarihli “Ermeni SSC ve Dağlık Karabağ’ın yeniden birleşmesi hakkında” ortak kararı, Ermeni anayasal mevzuatının modern sisteminin temel taşıını oluşturmaktan başka bir şey değildir.**

Ermenistan Cumhurbaşkanı Nikol Paşinyan, “Karabağ – Ermenistan’dır ve nokta” dediğinde, mitingde yandaşları önünde herhangi bir siyasi slogan atmıyor ve Azerbaycan’ı kızdırmıyordu, sadece mevcut Ermeni devletinin kendisinden çok daha önce ortaya konulmuş ve formüle edilmiş olan Anayasanın özünü tekrarlıyordu.

Bu nedenle, Erivan yönetiminin çok sayıda yetkilisinin şahsında Karabağ’a sahip olma veya herhangi bir “özel statü” verilmesine ilişkin son iddialarının tümü, hiçbir şekilde intikamcılık, savaş sonrası düzenleme anlaşmasını ihlal etme veya tarihi geri getirmek çabası değildir. Hayır, bu, her kademedeki Ermeni yetkililerin, ülkelerinin Anayasa hukuku gereğince görevlerini bilinçli ve dürüst bir şekilde yerine getirmesidir. Ve buna şaşırarak ve öfkelenmemek gerekir. Ermenistan ve Karabağ’ı yeniden birleştirmek amacıyla yeni bir savaş başlatmak için Ermeni-Azerbaycan sınırında silahlı provokasyonlar yapmak, sıradan özel bir girişim veya ayrı-ayrı ordu

Ermeni Anayasasının kaynağı Ermenistan Bağımsızlık Bildirgesidir.

Ermeni liderler, Ermeni Anayasasını en demokratik belge olarak beyan ettiler

komutanlarının bir tür hizmet gönüllülüğü değil, tüm Ermeni askerlerinin anayasal olarak belirlenmiş olan bir görevidir.

Bu konu bağlamında, giriş bölümünde, Azerbaycan SSC’nin o zamanki Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi’nin 20 Şubat ve 12 Temmuz 1988 tarihli bölgesel konsey kararlarına ve aynı zamanda “Bölgenin tam yetkili temsilcilerinin 16 Ağustos Kongresi ve 19 Ekim 1989 tarihli Ulusal Konsey toplantısı” kararlarına atıfta bulunulan “Ermenistan SSC ve Dağlık Karabağ’ın yeniden birleşmesi hakkında” aynı ortak Kararın içeriği büyük ilgi çekmektedir. Bu göndermeler, **Ermeni milliyetçiliği ve ayrılıkçılığının, Sovyetler Birliği yönetiminin hem dış hem de iç siyasette (politikada) aktif olarak kullandığı jeopolitiğin yasal bir araç olduğu sonucuna varmak için güçlü bir temel oluşturmaktadır.** Kararın “yeniden birleşmeyi” ilan eden 3.Maddesi, Ermenistan SSC vatandaşlığını Azerbaycan’ın Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi sakinlerine genişletirken, 4.Madde, Ermeni yetkililere “Şaumyan bölgesi ve Kuzey Artsakh’ın Getaşen alt bölgesindeki Ermeni nüfusun ulusal çıkarlarını temsil etme” sorumluluğunu yüklemektedir (3). Böylece, Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi’nden başka, Ermenistan’ın, deyim yerindeyse, Azerbaycan’da “iddia hakkını” saklı tuttuğu başka topraklar da olduğu ima edilmektedir. Bu, daha sonra, 1988-1994 Karabağ savaşı sırasında, **Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi’nin sınırları dışında Azerbaycan’ın önemli bir bölümünün işgal edilmesiyle**

doğrulandı. Böylece, SSCB'nin dağılmasından iki yıl önce, henüz bir Sovyet cumhuriyeti olan Ermenistan'da, **Azerbaycan'a karşı saldırganlık sadece politikacıların kafasında formüle edilmekle kalmamış, SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsız Ermenistan'ın anayasal mevzuatının temelinde siyasi ve hukuki ilkeler olarak saptanmıştır.** Bu bağlamda, Ermenistan Cumhuriyeti Anayasası'nda bir kural olarak öngörüldüğü için, Ermenistan'ın Azerbaycan'a yönelik saldırganlığının ilerde de devam edeceğini gerçekçi bir biçimde anlamak gerekir.

Belirtilenlerden, Ermenistan Cumhuriyeti'nin mevcut Anayasası var olduğu sürece, Ermenistan SSC Yüksek Konseyi ve Dağlık Karabağ Ulusal Konseyi'nin Aralık 1989 tarihli "Ermenistan SSC ve Dağlık Karabağ'ın yeniden birleşmesi" hakkında ortak kararının yer aldığı 23 Ağustos 1990 tarihli Ermenistan Bağımsızlık Bildirgesi'nden bahsedildiği sürece, **ne Nikol Paşinyan, ne de başka bir Ermeni devlet adamı, Karabağ'ın Azerbaycan'ın bir parçası olarak tanınması şartıyla Azerbaycan'la bir barış anlaşması imzalamayacaktır, çünkü bu, modern Ermeni hukuk sisteminde yola çıkarak Anayasaya aykırı olacaktır.** Olası bir durumda birisi böyle bir anlaşmayı imzalamış olsa bile, Ermenistan parlamentosu ülkenin anayasal mevzuatına aykırı olduğu gerekçesiyle onaylamayacaktır. 1975 haritalarına göre iki eski Sovyet cumhuriyeti arasındaki idari sınırla örtüşüyorsa, Ermenistan-Azerbaycan sınırının çizilmesi ve sınırlandırılması konusunda da bugünkü Ermenistan benzer tutum sergileyecektir, çünkü bu, fiili olarak, örtülü de olsa Karabağ'dan vazgeçme anlamına gelecektir. Karabağsız ya da üzerinde hak iddiaları olmaksızın, hukuki açıdan "üçüncü" Ermenistan cumhuriyeti var olamaz.

Ermenistan'ın anayasal (devlet) mevzuatı, Karabağ'dan hukuki olarak vazgeçilmesi veya en azından Karabağ üzerinde siyasi iddiaların reddedilmesi temelde imkansız bir şekilde tasarlanmıştır. Ülkenin Anayasası istendiği kadar yeniden yazılabilir, **ancak Bağımsızlık Bildirgesi'ni yeni baştan yazmak imkansızdır, zira bu, daha önce ilan edilen egemenlikten gönüllü olarak vazgeçmek veya uluslararası hukukun bir konusu olarak kendi egemenliğinde değişiklik yapmak anlamına gelecektir. Dışarıdan birinin -Rusya, Fransa, ABD, Büyük Britanya, Çin veya herhangi birinin- istemedikleri takdirde Ermenileri siyasi veya diplomatik olarak buna zorlayabileceğini sanmak saflık olur.** Profesyonel bir uluslararası hukukçu olan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev bunu çok iyi

Ermenistan'ın diğer devlet sembollerinde olduğu gibi, Ermeni Anayasası da komşu devletlere karşı toprak iddialarını içermektedir

biliyor ve bu nedenle Ermenistan'a zeytin dalını uzatırken yeni bir savaşa hazır olunması gerektiğinden sürekli bahsetmektedir.

Mevcut Ermenistan Cumhuriyeti'nin anayasal mevzuatında başka hangi sürprizler saklıdır? 23 Ağustos 1990 tarihli Ermenistan Bağımsızlık Bildirgesi'nin yukarıda belirtildiği gibi "Ermeni devletinin temel ilkelerini ve ulusal hedefleri" içeren metnine dönelim. Her bir bağımsız ülkeye özgü temel ilke ve normlarına uygun olarak, devlet olmanın beyan edilen işaret ve niteliklerin genel listesine, uluslararası yasal bağlamın dışına çıkan bir madde (madde 11) yer almaktadır: "Ermenistan Cumhuriyeti, Osmanlı Türkiye'si ve Batı Ermenistan'da 1915 Ermeni soykırımının uluslararası toplum tarafından tanınması için çaba göstermektedir". Bu çok kısa siyasi bildiri, tarafsız ve aydınlanmış olan her bir okuyucunun kafa en az üç soru oluşturur:

Birincisi, "Batı Ermenistan" gibi bir coğrafi ve siyasi tanım hakkında: dünyanın hiçbir fiziki haritasında böyle bir coğrafi alan olmadığı gibi, dünyanın herhangi bir siyasi ve idari haritasında bu isimde bir birim bulunmuyor. **Ermeni ideologları ve siyasileri,** "Batı Ermenistan"ı, bir süre Rus İmparatorluğu'nun bir parçası olan (Kars, Ardahan, Artvin) ve 1916-1917'de Birinci Dünya Savaşı sırasında Rus ordusu tarafından işgal edilen (Van, Trabzon, Erzurum, Hakkari) **günümüz Türkiye Cumhuriyeti'nin kuzeydoğu kısmını kastetmektedir.** Onlara göre bu iller ya Ermenistan'a ya da Ermenilere ait olmalıdır. Böylece, Ermenistan'ın Bağımsızlık Bildirgesi metninde "Batı Ermenistan'ın tamamen tarihsel ve siyasi bir tanım olarak kullanılması, Türkiye'ye karşı aleni bir toprak iddiasıdır ve aynı zamanda anayasal (devlet) hukuk sistemine de dahil edilmiştir, bu nedenle çağdaş

anayasal formatta reddedilmesi imkansızdır.

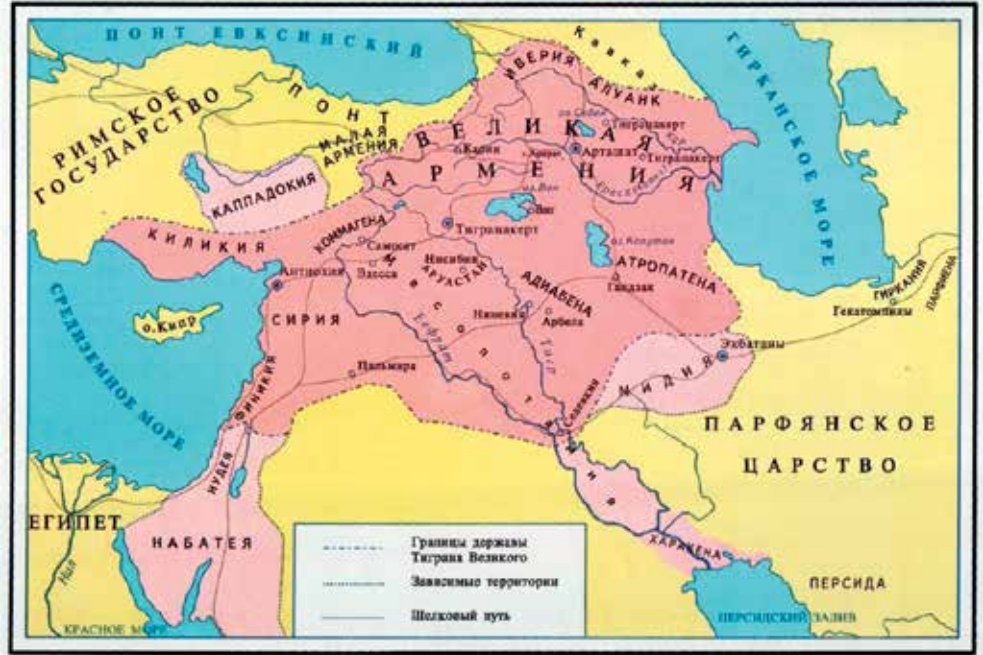
İkinci soru, salt hukuki terim olan “soykırım”ın Osmanlı İmparatorluğu’nda yaşanmış 1915 olaylarına uygulanmasının yasallığı ile ilgilidir. Bilindiği üzere, insanlığa karşı bir suç türü olarak soykırım, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 9 Aralık 1948 tarihli ve 260 (III) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Sözleşme uluslararası hukuk uygulamasına dahil edilmiştir. **Modern dünya hukuk pratiği, yeni getirilen mevzuat norm-**

larının yürürlüğe girmeden önce meydana gelen olaylara uygulandığı sözde “geriye dönük hukuk” olarak tanımıyor. İlgili hukuk belgesinin ortaya çıkmasından 28 yıl önce varlığı sona eren bir devlette yaşanan olaylar, hiçbir şekilde söz konusu belgenin niteliklerine girmez. Böylece Ermenistan devleti, mevcut anayasal biçiminde, uluslararası hukukun temellerini ihlal etmeye yönelik faaliyetleri ulusal bir hedef olarak belirlemektedir.

Üçüncüsü, bugünkü Ermeni devletinin ulusal hedefinin bir formülü olarak “Osmanlı Türkiye’sinde ve Batı Ermenistan’da 1915 yılında yaşanan Ermeni soykırımının uluslar arası toplum tarafından tanınması” ifadesi, Ermenistan hükümetinin web sitesinde (www.gov.am) yayınlanan Rusça ve İngilizceye resmi tercümesinde **çifte yorum olasılığına yol açmaktadır:** Osmanlı İmparatorluğu ve Batı Ermenistan’da 1915’teki “Ermeni soykırımı”nın tek bir siyasi oluşum olarak tanınması veya ayrı-ayrı iki gerçek olarak kabul edilmesi.

Doğal olarak, bu sorular Ermeni siyasi liderler veya kendi ülkelerinin anayasa hukuku alanındaki uzmanlar (örneğin, Ermenistan Bağımsızlık Bildirgesi’nin altında imzası bulunan eski Cumhurbaşkanı Levon Ter-Petrosyan) tarafından cevaplandırılmalıdır. Fakat dışarıdan görüldüğü gibi, **mevcut Ermenistan Cumhuriyeti’nin anayasal yapısında, onu oluşturan belgelerin bütününde Azerbaycan ve Türkiye’ye karşı siyasi, hukuki ve toprak iddialarını içeren kesin ve so-**

Ermeni politikacılar, hayali “Büyük Ermenistan” haritalarını Anayasa’ya kaynak göstermekten çekinmiyorlar

mut siyasi ve yasal ilkeler temel alınmış ve yasal olarak resmileştirilmiştir. Bugünkü Ermeni devletinin bu anayasal yapısı, Ermenistan Cumhuriyeti’nin dünya siyasi haritasında ortaya çıkmasından çok daha önce modellenmiştir.

Olayların gelişmesi için sadece iki senaryo mevcut durumu değiştirebilir - Nikol Paşinyan hükümetinin anayasa belgelerinde Karabağ’dan bahsetmeden “dördüncü” Ermenistan Cumhuriyeti’ne geçiş için gerçekleştirdiği önemli bir anayasa reformu, ya da Azerbaycan ile benzer siyasi ve hukuki sonuçlara, daha doğrusu, Ermenistan’ın “üçüncü” cumhuriyetinin dağılması, ancak daha büyük insani ve maddi kayıplara yol açacak yeni bir savaş. Karabağ sorununun uluslararası kabul görmüş sınırlar bağlamında nihai olarak çözülmesinin başka bir yolu yoktur. Seçim Erivan’a kalmış. ✨

Kaynakça

1. Ermenistan’ın Bağımsızlık Bildirgesi// <https://www.gov.am/ru/independence/>
2. Ermenistan Cumhuriyeti Anayasası (değişiklerle) // https://www.gov.am/u_files/file/Constitution/
3. Ermenistan SSC Yüksek Konseyi ve Dağlık Karabağ Ulusal Konseyi’nin 1 Aralık 1989 tarihli “Ermenistan SSC ve Dağlık Karabağ’ın yeniden birleşmesi hakkında” ortak kararı // <http://theanalyticon.com/?p=13890&lang=ru>